

FAKTODROM VIDENEGA

Pesaro je že nekaj časa zavezan načelu monografskega predstavljanja kinematografij, konceptu, ki je še utrdil njegov status cinefilske Meke in žive univerze. Tak si namenja predstavljati zlasti manj znana dela, ki so tudi najbolj zagriženim ljubiteljem in poznavalcem filma težko dostopna, sploh pa ne v kataloški obliki kot se ponujajo tu. Tako po eni strani odkriva mojstrovine malih kinematografij, po drugi strani pa majhne (pozabljene, spregledane, založene) bisere velikih kinematografij. In tako je bilo tudi letos.

Dva jubileja, stoletnica filmske umetnosti in tridesetletnica pesarske Mostre sta organizatorjem ponudila priložnost, da festival še poživijo s pomnožitvijo in hkrati zgotovitvijo monografskega koncepta; da naredijo festival festivalov in se mimogrede poklonijo velikim svetovnim kinematografijam ter drobnim velikanom italijanskega filma. In s tem so se, kot prvi med festivali, poklonili tudi filmu ob njegovih stoletnici — stotim letom novega filma.

AFRIKA

Prvi dan, ko so cinefili iz vsega sveta šele kapljali v svojo Meko, se je festival poklonil afriškemu filmu. Ta poklon ni mogel biti povsem iskren, saj afriška kinematografija ne sodi med velike (ne glede na zanimive avtorje in dela, ki vzniknejo tu in tam). Tako je v konceptu poklona velikim kinematografijam ob stoletnici sedme umetnosti spet vdrla formula regionalnega ključa. In če so se že morali pokloniti Afriki, so to storili v času, ko je večina ljubiteljev filma šele prihajala v Pesaro in se nameščala, udomačevala. Ne vem, če je bil volk sit in koza cela, pa tudi ne natančno, kdo naj bi bil volk in kdo koza, toda dejstvo je, da je šel ta poklon mimo oči, za vedno pa bo ostal na papirju. In tako je bržčas hotelo biti. Pa čeprav ima tudi afriška »naiva« svoje goreče privržence. In tega vtisa se res ne morem znebiti.

Na festivalu so prikazali devet afriških celovečercer. Nekaj se jih je odvrtelo, še preden sem prišel in našel dvorano, ostale pa sem izpustil po kratkem posvetu s svojimi sicer ne prav bogatimi izkušnjami z afriškim filmom. Pa tudi, ker je sočasno v kinu Astra tekla retrospektiva italijanskega filma...

Xala, Ousmane Sembene, Senegal, 1975.

Družbeno politična satira, ki preko simbola *xale*, začasne seksualne impotence, gradi kritiko novopečenih političnih elit in uzakonjenega mnogoženstva.

LATINSKA AMERIKA

S kinematografijami Latinske Amerike je stvar nekoliko drugačna, čeprav bi bilo tudi njih same težko prepričati, da sodijo med velike. Preveč je epigonstva, naivnih melodram in družbene kritike na prvo žogo. Še največ uspeha so imeli s filmizacijami literarnih klasikov, zlasti sodobnejših, ki so sredi šestdesetih s svojo »magično« prozo in estetiziranim obračunom z vojaškimi režimi, nasiljem, korupcijo in iz tega izhajajočo revščino prodrli v vrh sodobne svetovne literature.

Igralci basebala
(*Los Peloteros*), Jack Delano, Portoriko, 1949-52.

Sproščen, skorajda romantičen spust v življenje majhne portoriške vasi. Ko odpove pomoč država, se vaščani odločijo, da si sami zgradijo šolo. Otroci, ki dneve preživljajo ob poslušanju zgodb ostarelega igralca basebala, se na podlagi njegovega primera odločijo, da z opravljanjem drobnih del pomagajo pri gradnji.

Manuela, Humberto Solas, Kuba 1967.

Kratka zgodba o dekletu, ki se po tem, ko ji vladni vojaki ubijejo mater, poda v gverilo, kjer se zaljubi. Gverilsko romanco prekine strel. Manueli spet ostane življenje...

JAPONSKA

Japonska kinematografija je seveda velika. Tako velika, da je moral Pesaro seči tudi po avtorjih japonske druge ali celo tretje lige, če je želel ostati zvest sebi in filmskim veččam pokazati kaj novega, še ne videnega. Pa še pri teh je bilo treba poiskati manj znane kreacije z začetka njihovih poti.

Ženska iz megle
(*Oboroyo no Onna*), Heinosuke Gosho, 1936.

Tipična *shomin-geki* drama (posebna zvrst urbane drame, ki prikazuje resnične probleme nižjega srednjega razreda; specialista za to sta bila zlasti Ozu in Naruse) o študentu prava, ki se zaplete s starejšo žensko. Ko ta zanosi, se pojavijo številne težave, ki jih razreši njena smrt.

Vrhunski atlet
(*Hanagata Senshu*), Hiroshi Shimizu, 1937.

Skozi preprosto, skorajda prosto tekočo zgodbo, brez središča, Shimizu duhovito izrisuje značaj dveh prijateljev, tekačev.

Uveli cvetovi
(*Hana Chirinu*), Tamizo Ishida, 1938.

Elegija o gejšah, ki se v samotni hiši, v čakanju na vojake, ki naj bi se vrnil iz boja, borijo s časom. Podobe.

Zakasnele krizanteme (*Bangiku*), Mikio Naruse, 1954.

Spet gejša, tokrat že upokojene, ki iz razbitih iluzij ne uspejo sestaviti drugega kot samote. Naruse izrisuje njihove značaje skozi natančno opazovanje njihovih »akcij«.

ZDA

Kakorkoli obračlaš, Američani ostajajo največji med velikimi. Sopotstevitev hollywoodskih in neodvisnih avtorjev, ob kateri pozabiš, da še kaj manjka. Za nekaj dolgih, kratkočasnih trenutkov.

Divje pomaranče (*Wild Oranges*), King Vidor, 1924.

Da bi ubežal bolečinam ob smrti soproge, se moški srednjih let odloči, da odjadra v samotne predele notranjosti gruzijske obale. Plemenite načrte zmoti gola kopalka, ki mu znova razveže srce. Moč težnje po pustolovskem vzdušju Vidorja tako zanese, da Gruzijo prenese v amazonski pragozd.

Pritličje
(*Downstairs*), Monta Bell, 1932.

V hiši vzamejo v službo novega šoferja, gizdalinskega izsiljevalca, ki terorizira služinčad in skuša zapeljati butlerjevo (še čisto svežo) ženo. Množica se maščuje.

Božji pastorki
(*God's Step Children*), Oscar Micheaux, 1937.

Svetlopolta črnka se zaljubi v belca in skuša, navkljub hudim nasprotovanjem družine in črnske skupnosti ohraniti razmerje in prikriti svoje črnsko poreklo. Prvi film, v katerem je izpostavljen problem rasizma znotraj črnske skupnosti in eden prvih profesionalnih izdelkov kakšnega črnskega režiserja.

Čudež v Morgan Creeku
(*The Miracle of Morgan's Creek*), Preston Sturges, 1944.

Kaos vznikne, ko skuša jecljajoči tepček pomagati ljubljenu dekletu iz ugledne družine, ko ta zanosi po bežnem, pijanem srečanju z vojakom. Nakar šestorčki! Ena najbolj frenetičnih komedij vseh časov, ki v vihamih devtindevetdesetih minutah tako hitro pomete z vsemi ameriškimi institucijami, od religije, politike do družine, da tega niti ne opaziš. Ultimativni argument za uvedbo varnostnih pasov v kinodvoranah.

NEMČIJA

Tista kinematografija, seveda, ki je film zresnila in ga postavila za umetnost.

Božični zvonovi 1914
(*Weihnachtsglocken* 1914), Franz Hofer, 1914.

Idealna meščanska družina se pripravlja na praznovanje prvih božičnih praznikov, ki so zazna-

movani s svetovno vojno. Mali dragulj.

Goreča njiva

(*Der brennende Acker*),
Friedrich Wilhelm Murnau, 1922.

Mračna melodrama na klasično temo dveh bratov, poštenega in brezobzirno koristljubnega, ki jima oče zapusti »preklete« zemljo, pod katero se skriva nafta. Za film se je dolgo zdelo, da je za vedno izgubljen (obstajalo je sicer nekaj odlomkov v dveh zvitkih). Našli so ga šele leta 1978.

Racija v četrti St. Pauli

(*Razzia in St. Pauli*),
Werner Hochbaum, 1941.

Drama z elementi *film noir*, je postavljena v bar, kjer se zbirajo ljudje z obrobja. Postarano dekle skuša brezup trenutnega razmerja (fant je v istem baru zadolžen za klavirsko podlago pijanemu vzdušju) preseči s pustolovščino z mornarjem, ki ga išče policija.

Brez izhoda

(*Nicht mehr fliehen*),
Herbert Vesely, 1955.

Modernistična camusovska drama. Napovednik francoskega novega vala, ki močno spominja na Hladnikov Peščeni grad. Biser.

Berlin Chamissoplatz,

Rudolf Thome, 1980.

Ljubezenska zgodba med moškim in dvajset let mlajšo žensko kljub iskrenemu čustvu in globokemu intelektualnemu razumevanju ne steče. A kljub temu teče... Čista Thomejevska deskripcija, brez ostanka.

EX-SOVJETSKA ZVEZA

Tudi najskopejši pregled sovjetske kinematografije bi že zaradi regionalnega ključa napolnil cel festival.

In ga tudi je. V osemdesetih kar dvakrat. Leta 1980 je Pesaro predstavil ruski film, šest let pozneje pa še kinematografije azijskih sovjetskih republik. Letos je bilo prostora le za tri najmočnejše: Rusijo, Ukrajino in Gruzijo, največjo med majhnimi kinematografijami.

Moja babica

(*Cemi bebia/Moja babuška*),
Konstantin Mikaberidze,
Gruzija, 1929.

Pozabljena mojstrovina, za kar je sovjetski režim resnično moral poskrbeti. Nora (ne samo politična) satira z nizom stilističnih bravur, ki segajo od impresionizma do futurizma in kubizma. Nemi Monty Python, ki mu ob bok lahko postaviš le še Pudovkinovo **Šahovsko vročico**. Zakladnica.

Čudodelka (Čudesnica),

Aleksandr Medvedkin,
Rusija, 1936.

Še ena sproščena, huronska, bolj blago ironično tonirana satira kolhoškega življenja. Ročici mladega dekleta čudežno delujeta na krave, ki potem dajejo več mleka. To pri starejših molznicah sprva vzbudi zavist, a ta kmalu izpuhti, ko po zaslugi male čudodelke premagajo vse kolhoze.

Velika zelena dolina

(*Didi mčvane veliBol' šaga zelenaja dolina*),
Merab Kokočavili,
Gruzija, 1967.

Človek narave se poroči v mesto, a tam ne more zdržati. Z družino se preseli v samotno hišo, kjer pa nočeta ostati žena in sin. Ostane sam, dokler ga ne prežene bližajoča se civilizacija. Lepo.

Zasebno življenje

Valentina Kuzjaeva

(*Ličnaja žizn'*

Kuzjaeva Valentina),

Igor Maslennikov, Il'ja Averbach,
Rusija, 1967.

Televizijska ekipa s skrito kamero na ulici snema pogovore z ljudmi o njihovih življenjih. Valentin se jim zdi zanimiv, zato ga povabijo v studio. Potem nanj pozabijo. Valentin bi vseeno rad spregovoril, zato vdre v studio in spregovori.

FRANCIJA

Šestinpolkrat enajst

(6 1/2 x 11),
Jean Epstein, 1927.

Impresionistična, cerebralna melodrama, ki najavlja **Lani v marienbadu**.

Javne zadeve

(*Affaires publiques*),
Robert Bresson, 1934.

Huronska satira z neverjetno norimi domisljicami, ki jih kar ni konec. Bomba. Biserna.

Srečno!

(*Bonne chance!*),
Sacha Guitry, 1935.

Romantična komedija. Loterija zbližuje, še posebej če zadaneš. Čista pozitiviteta, ki zadane.

En rachachant,

Jean-Marie Straub,
Daniele Huillet, 1982.

Osem minutna sublimacija želje vsakega osnovnošolca, da pove učitelju v obraz, da je šola brez zveze, drek. Biser, jasno.

Pustolovščina Billyja Kida

(*Une aventure de Billy le Kid*),
Luc Moullet, 1970.

Novovalovski western z Jeanom-Pierrom Leaudom, ki se poskuša vživeti v vlogo macha. Eden najbolj nenavadnih filmov.

ITALIJA

In ob vsem tem, bolje rečeno, temu ob bok, se je v kinu Astra vrtela velika italijanska kinematografija in razkrivala svoje pozabljene bisere. Zlasti v kratki formi. Naj omenim samo imeni Raffaella Andreassija in sicilijanskega poeta Vittoria De Seta, ki sta s svojimi majhnimi mojstrovini zasenčila precej bolj slovite rojake. Nad vsem pa so lebdeli Pasolinijevi oblaki (**Che cosa sono le nuvole?**, 1968), ki nujno, počasi in neopazno postrgajo vsako srce. Saj res, kaj so oblaki?

VLADO SKAFAR

30^a MOSTRA INTERNAZIONALE DEL NUOVO CINEMA

MOSTRA INTERNAZIONALE DEL NUOVO CINEMA

100

Pesaro
17-25 giugno
1994

100 ANNI DI NUOVO CINEMA